

II. Історія літератури

Володимир ПОЛІЩУК

НЕ-ІСТОРИЧНІ ПОВІСТІ МИХАЙЛА СТАРИЦЬКОГО: “БАЙСТРЯ” (“БЕЗБАТЧЕНКО”)

У статті аналізується остання за часом написання й одна з найцікавіших повістей М. Старицького, по-новому осмислюється її проблематика й образна структура.

Ключові слова: повість, морально-етична проблематика, релігійність (християнська), гріх, соціальність, образ.

Метою цього дослідження є переосмислення проблемно-тематичного змісту й образної структури повісті М. Старицького “Байстрия” (“Безбатченко”), її аналіз у контексті інших творів письменника й тогочасному українському літературному контексті.

Остання за часом написання серед інших повістей Старицького повість «Байстрия» («Безбатченко») порушує цілий ряд тих же концептуально важливих проблем, що й інші повісті, особливо ж — «Розсудили» і «Зарниця». Водночас ця повість має й певні свої формально-змістові особливості, хоча б ту видиму, що вона, на жаль, не була закінченою. Друга частина повісті лишилася тільки в поширеній схемі [див.1; т.7, с. 656 — 669]. Особлива ця повість і тому, що вона найбільш психологічна з-поміж інших повістевих творів, і що загальний рівень художності твору вельми високий. Складається стійке враження, що повість «Байстрия» написана Старицьким ніби на одному диханні. Напевне, мав рацію Ю.Хорунжий, коли в романі «Борвій» описував внутрішні почуття Старицького в час написання твору: «Відчував, що повість дається йому. Аж ось коли, у дев'ятсот другому, вигулькнув сюжет із далекого сімдесят шостого, загравав подільськими барвами, тамтешньою густою говіркою, нестримними людськими вдачами. Вимальовувалось широке полотно, розгорнута картина, завдяки несподівано послужливій пам'яті, яка з'являла йому нібито давно призабуті

тонкощі сільських взаємин...»[2, с. 430]. Правда, і Ю.Хорунжий, і, скажімо, Й.Куриленко, визначаючи стрижневу проблему повісті, усе ж акцентували на соціальному аспекті. «В соціально-психологічній повісті, — писав Й.Куриленко, — судячи по чернетках і перших розділах, письменник мав на меті показати сільського бунтаря, з якого куркулі (?! — В.П.) зробили розбишаку і криміналіста... Старшина й куркулі села захопили панські маєтки в свої руки, а потім, як посесори, збиралися «баришувати на голоті». Антон виступив проти дуків, за що багатії вчинили над ним самосуд і довели до того, що бунтар покалічив свою любиму дружину, а сам тяжко захворів»[3, с. 61]. Якщо ж мовити за відомим Шельменком, то «усе це так, але трішечки не так».

У повісті «Байстря» соціальна нота справді звучить досить виразно, але, як і в інших повістевих творах Старицького, вона все ж «перекривається» концептуальнішою і традиційною для письменника нотою морально-етичною з явною християнською першоосновою. Навіть традиційна для твору «сільської» тематики (а сільський світ, до якого ще раз звернувся Старицький, у повісті виконує функцію хоч і активного, але ж «тільки» тла, фактури) проблема землі набирає в «Байстряті» значення своєрідного й характерного для нашого письменника водночас.

«— Гм! панська земля, — похитав головою незгідно старий. — З одного боку, воно нібито так, а з другого — так земля і нам не чужа... адже вона за віки стільки нашого поту і нашої крові вбрала у себе, що аж приросла до нашого тіла...та й уже!

— Ох, правда! — зірвалися співчулі зітхання в юрбі.

— Та вона...тота земля...насамперед не чия, а Божа, — зауважив глинянський мудрець-кум. (...)

— Хе, — усміхнувся батюшка, — он ви, добродії, з якого кінця... Та розміркуйте ж, не тільки земля, а і всяке зело, всяка твар, і всі ми — все Боже... Та що ми? Те, що не є по світах: і сонце, і місяць, і зорі небесні — все то є Боже і під Його святою волею перебуває...» [1; т.7, с. 614]. Схожим чином

вимальовується «земельне» питання й на сходці господарів у старшини [див.: 1, т.7, с.629].

Соціальне розшарування, зображене в повісті з достатньою виразністю, зрештою, теж переводиться письменником у площину морально-етичну, у площину гріховності для одних і не-гріховності для інших. Більше того, соціальний аспект, соціальна гострота в цій повісті вельми відносні й жодним чином не повинні гіперболізуватися у ключову проблему. Не те що жорстокої, а ніякої експлуатації в повісті не показано, сільська верхівка (старшина, писар, частково — батюшка) лише епізодами зображена викривально. Соціальна свідомість в Антона Хруща, котрий власною працею вибивається в шановані господарі й дорівнюється багатьом таким же «дукам», проявляється тільки тоді, коли він відчув неспромогу взяти ту фінансову «планку» щодо землі, яку запропонували багатші. Антон відчув себе ураженим, відчув можливість обману й запалився протестом. Але чим диктується його протест і яка його усвідомленість? «Та мені б про них (старшину і Ко — В.П.) байдуже, — каже Антон дружині Докії, — наколи б не важились вони всіх нас кульбачить, а надто голоту... Тутки вже потурати їм — г р і х (розрядка наша — В.П.). А про свій інтерес я не забув: своя пак шкура всякому ближча!» [1; т.7, с. 636 — 637]. Ось такий із Антона соціальний «протестант» і «бунтар». Відтворений у повісті момент соціальної несправедливості виступає, отже, тільки додатковим стимулюючим чинником загострення проблем іншого характеру. Далі ж, коли Антон стає на шлях незворотної деградації (за схемою другої частини), справді стає кримінальним злочинцем, убивцею й тираном, дії сільської влади показані майже цілком адекватними ситуації й морально виправданими.

Як і в абсолютній більшості творів Старицького, стрижень зображення в повісті «Байстрия» — людина, людська душа у вимірах християнської моралі й віковічних національних традицій. Саме через цю смислову призму слід роздивлятися події й характери героїв повісті, детермінованість їх еволюцій і руху шкалою Добра і Зла, любові чи гріха. Саме слово «гріх» виступає чи не ключовим каталізатором сюжетних колізій і перипетій повісті, а живим

уособленням гріха у творі виступає прегарна дівчинка Оріся, «самосійна» донечка Докії — байстря. І зовсім не випадково Старицький так назвав свою останню повість. Перш ніж аналізувати проблематику твору, мовимо кілька слів про його зміст. Сюжет повісті, як уже відзначали дослідники, справді нескладний — історія порівняно нетривалого подружнього життя молодого селянина Антона Хруща й жінки-покритки Докії. Узявши Докію з її «самосійною» донькою, Антон виявляє неабияку волю в подоланні відвертого опору села, вороже настроєного до гріховної покритки та й до нього самого. Виразний епізод з не зовсім звичайного «сватання» Антона до Докії, коли та нагадала про дитину: «Га, байстря! — прохарчав глухо і недобре Антін; він почув, що слово «дитина» немов печеним залізом пройняло йому груди...» [1; т.7, с.585]. Молоде сімейство власною працею, терпимістю й видимою смиренністю поступово вибилося в люди, розбудувало господарство, зажило пошани, та весь час, і Старицький показує це дуже майстерно як для властивої йому манери письма, над сімейним ладом і добробутом Хрущів тяжіє отой гріх, який, повторимось, детермінує майже всі колізії і конфлікти, обумовлює семантику характерів. Зрештою, як виявляється, той гріх для Антона й Докії так і лишається неподоланим. Відповідним чином він символізує і трагічну розв'язку сюжету.

Гріховний образ байстряги в повісті виступає образом-символом, котрий рефреном, у різних інтерпретаціях, пронизує весь твір, почавшись із зацитованої вище реакції Антона. Зауважимо, що ставленням до гріхопадіння Докії та уособлення гріха — Орісі значною мірою визначається й семантика майже всіх образів твору, своєрідне їх тестування на перевагу в душах добра чи зла. Однозначно негативований у повісті Охрім, пропонуючи залицяння, ведеться з Докією винятково брутально: «...панська помийниця! Та ти повинна за честь... Бо що таке покритка? Всесвітня ганчірка! Що таке байстря? Виплювок, вибрудок! Кому хіть — розтер ногою і квіта. Думаєш, законом покрилась, так і пава. А киш!..» [1; т.7, с. 579].

Слова ж дуже об'єктивовано, життєво повнокровно виписаної Антонової баби Мотрі, мовлені молодцям, стають своєрідним епіграфом до колізій повісті, котрий надалі звучав як рефрен: «...а не буде через тоту дитину лагоди поміж вас, пом'яніть моє слово — не буде!» [1; т.7, с. 587 — 588]. Аби надати цій рефренній тезі певної універсальності, автор включає до тексту й народну приказку «Від милого та любого — дитина є люба, а від нелюба, покривача — дитина є згуба!» [1; т.7, с. 609]. Усі перипетії повісті й відбуваються «у світлі» означеного рефрену. Але якщо для всіх інших селян реакція на Докіїн гріх була «тільки» своєрідним відсвітом міри добра чи зла в їх душах, а в сюжеті та реакція була таким собі «зовнішнім» антуражем, то в поведінку Антона й Докії вкладався очевидно глибший, універсальніший зміст усе того ж морального, християнського гатунку.

Кожен із двох головних героїв повісті, доторкнувшись до гріховного (Докія прямим порушенням одної з заповідей, Антон же — опосередковано, через Докію та ще і з краших міркувань), так і не знайшов у собі сили ні для каяття за гріх (Докія), ні для доконечного прощення гріха близької людини (Антон). Кожен із героїв так і не подолав власної гордині один перед іншим. У повісті авторська (оповідацька) позиція, здається, максимально об'єктивована: за всієї видимої в багатьох епізодах прихильності і співчуття до кожного з героїв, зберігається майже така ж об'єктивістська відстороненість автора (оповідача) від зображуваних колізій і перипетій. Автор не стає на бік жодного з персонажів, віддаючи право «суду» й читачам. Та ж Докія, здається, усвідомлює свій гріх і зовні доволі смиренно сприймає всілякі образи («Гріх на мені — ну всяк і кара!..» — каже вона [1; т.7, с. 620]), та, відчуваючи постійний тиск обставин, а часом і вельми грубе, образливо підозріле поводження Антона, Докія замикає глибоко в собі гріховну таїну і в небажанні її відкрити чинить наступні моральні переступи; мовлячи неправду, клянеться Божим образом, а потім ще й холодно відмовляється від народженого у шлюбі сина Марка. Між Антоном і Докією розверзається неподоланна прірва, котру своєю поведінкою кожен із героїв тільки поглиблює, унеможливаючи всяке примирення. На одну

зі спроб Антона «все лихе забути» Докія реагує різким внутрішнім спротивом, у котрому виявляються не тільки позитивні в сенсі християнської моралі почуття: «Вона і перш ламала свою натуру з подяки, а тепер це почування і добрі вчинки були поквитовані з часом образами й муками. Вона одсахнулась від пориву на любовці холодним жахом...» [1; т.7, с. 662].

Так і Антон, чоловік працьовитий і не черствої душі, узявши Докію з байстрам і з наміром «покрити її гріх», не знайшов у собі сил і можливостей подолати вагу того гріха передовсім у собі самому. Інспіровані різними зовнішніми і внутрішніми чинниками скоріше морального характеру сили зла в ньому дедалі очевидніше брали гору, визначали лінію поведінки, котра якраз і вела до морального падіння й деградації. Можна сказати й так, що Антон і Докія обраною лінією взаємин штовхали одне одного до трагічного фіналу. Саме так моделював ситуацію Старицький, вносячи явну гостроту в сюжет зовсім і не пригодницького твору. Доведена до крайньої психологічної межі Докія кидає такому ж розсатанілому Антонові: «Так, з паничем кохалась, його одного лише на світі любила...Сама себе з того кохання загубила, а з тобою гидувала. Тільки заради Орісі віддалась осоружному, гаспиду, собаці!» [1; т.7, с. 669]. Розв'язка трагічна й не без моралі. Обоє героїв повісті зазнають жорстокої розплати за гріховну поведінку: Докія божеволіє, Антона ж явно чекає Сибір. У вогні непримиренної сварки (зла) матері й названого батька гине байстрия — Оріся. Саме її в повісті показано безневинною жертвою людей, котрі не змогли подолати в собі гріховних спокус чи сил зла. Так моделює ситуацію письменник, виписуючи у схемі другої частини два промовисті символічні епізоди перед фатальним фіналом. Спочатку покалічена Антоном Оріся промовляє до матері (устама дитяти глаголить істина?!): «Клясце, мамо, до Бозі...Бозя добрий, не лаятиме, не битиме, а тут всі б'ють...Мамо, проси Бозю, соб узяв мене» [1; т.7, с. 667]. А потім Докії сниться сон (прийом!): «...приходить буцім дід, сива борода, і рече: «Одійди, я візьму твою дитину»...Мати в ноги... «Не плач: більше не буде сльози — всі виплакала...» Мати одійшла...а дід нахилився і поблагословив доню, і разом весь бурдей і

Орися стали такі ясні, мов сонце, і променистою хмаркою знялись угору, змалюючись у зірку... Мати з лементом простягла руки, щоб їй до доньки... Але діда вже не було й сліду, і тільки щось з висока загучало: «У всякого свій час, своя доля» [1; т.7, с. 668]. Християнська символіка епізодів, як і символіка трагічного фіналу, вельми очевидні. Тож можна цілком певно твердити, що і в цій, і в інших повістях Старицького домінує проблематика морально-етична, інші ж аспекти — соціальні, національні, гуманістичні, — заявлені у відповідних повістях і окреслені досить чітко, були все ж вторинними стосовно стрижневої проблематики й вирішувались у смисловому колі останньої. Широка семантика повістей Старицького включає й більш чи менш чутні й відповідні змістом дидактично-моралізаторські нотки, зумовлені передовсім світоглядними й ідейно-естетичними принципами письменника, а також і, можливо, певним «досвідом» європейського та українського роману виховання чи названої за аналогією повісті виховання, ознаки якої виявляються, скажімо, у прозі Т.Шевченка [4, с. 195].

Природно, що найбільш ефективно й послідовно художньо осмислювана проблематика творів Старицького реалізувалася через виписані в них образи, характери. Акценти на морально-етичних, християнських імперативах відтак зумовлювали певну «відхиленість» повістей нашого прозаїка від «магістрального» шляху української повістєвої прози другої половини ХІХ ст., адже, за спостереженнями Р.Міщука над повістями І.Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, І.Франка, М.Павлика, «для української повісті другої половини ХІХ ст. поступово все доступнішим стає змалювання характерів й обставин з позицій соціального (розрядка наша — В.П.) детермінізму» [5, с. 93]. У Старицького, повторимось, було дещо інакше. Скажімо, в тій же повісті «Байстря» і неголовні герої (баба Мотря, Охрім, Степанида, Ярина, старшина, писар і т.д.), кожен зі свого боку, своєрідно «підсвічували» стрижневу проблематику, концептуально втілювану в образах Антона і Докії.

До речі, повість «Байстря» є тим твором Старицького, в якому герої, мабуть, найбільш нестатичні, в якому чи не всі вони подані в динаміці, в еволюції,

детермінованій згідно з авторським задумом і базованій на виразному психологізмі зображення, чим забезпечилася неабияка мистецька якість твору.

Повість «Байстрия» є твором багатопроблемним, і поставлені в ньому художні завдання вирішуються не тільки навколо взаємин Антона й Докії. Скажімо, епізодично заявленою, та вельми важливою є проблема, в основі своєї теж моральнісна, але іншої семантики: про облагороджуючий вплив на людину процесу праці, й саме праці на землі. У «Байстриї» ця проблема художньо відтворена в образах Антона й Охріма, двох, здається, приятелів. Охрім у повісті — яскравий тип люмпена, котрий «...викохав у себе дух презирства до сталої праці і до сучасних порядків» [1; т.7, с. 660], тип бездуховної, брутальної людини, відірваної від землі, від моральних і національних основ. Показова не тільки його поведінка, а й мова. Антона ж сумлінна праця на землі не тільки збагачує матеріально, але й духовно та морально возвеличує, в ньому самому в певний час виростає самоповага, впевненість у собі. Розрив же з землею, із працею на ній, відхід Антона до міста і зумовлює, і поглиблює його деградацію, ставить на одну площину з Охрімом. «Охрім і Ярина запакують його (Антон — В.П.)», — пише Старицький у фіналі схеми другої частини. Таким чином письменник у названому сенсі обрамлює сюжет, адже й починається повість зустріччю Антона з Охрімом. Семантично дуже схожу картину пізніше витворить Улас Самчук у романі «Марія» (образ Корнія). У моральній же площині виписана в повісті й «жіноча» тема, проблема взаємин чоловіка й жінки в родині [див.: 1; т.7, с.576 — 577, 639].

Щодо Антона в ряді наукових джерел ужито вираз «пропаща сила» з помітним натяком на відоме визначення часів «критичного» й «соціалістичного» реалізму, тобто — переважно в сенсі соціальному, як те вживалося, скажімо, до класичного образу Чіпки Вареника [див., напр.: 3, с. 60 — 61]. Правда, і в потрактуванні образу Чіпки останніми роками сталися присутні зміни [див.: 6]. Відомий учений-методист із Рівного Б.Степанишин, підсумовуючи раніші судження, зазначає, що «пора врешті-решт чітко сказати, що Чіпка ніякий не борець за справедливість. Бо не може бути борцем пияцюра, злодій і різун-

убивця, стовідсотково здеморалізована істота...». Власне, такі ж слова ми можемо адресувати Антонові Хрущу. Він якщо й був «пропащою силою», то в сенсі морально-особистісному, він був пропачий як звичайна духовна людина, котра грубо занедбала моральнісні (християнські) принципи, стала на гріховну дорогу. В цьому сенсі між Антоном і Чіпкою немало спільного, як немало типологічних паралелей між відомим романом Панаса Мирного й аналізованою повістю М.Старицького. Можна, мабуть, висловити міркування, що «Байстря» постало не без засвоєння ідейно-художнього досвіду роману «Хіба ревуть воли...», обґрунтовано названого романом виховання. Багато схожого в сюжетній побудові (скажімо, еволюція образів Антона й Чіпки, конфлікти Антона з верхівкою села і Чіпки в земстві; трагічні фінали і т.д.) і в розстановці та характерах персонажів. Наприклад, дуже прозора синонімія образів Антона й Чіпки, Охріма і «трійці» — Лушні, Матні, Пацюка, баби Мотрі й Чіпчиної матері Мотрі, частково — Докії і Галі. До речі, є паралелі навіть у номінативах: крім однойменних Антонової баби й Чіпчиної матері, прізвище Антона — Хрущ, як і того «двужона» Хруща, батька Чіпки. Надто багато схожого, як для випадковості. Додати б сюди слід і шанобливе ставлення двох класиків один до одного. Відтак можна прислухатися й до іншого судження Б.Степанишина щодо визначення жанро-видових ознак роману Панаса Мирного, де в чому спроектувавши його й на жанро-видові ознаки повісті «Байстря». «...З самого початку радянського мирнознавства, — зазначає науковець, — неправильно було визначено жанр роману («Хіба ревуть воли...» — В.П.) як виключно соціально-психологічний. Насправді, при вагомому підґрунті й соціології, і психології — це твір трагедійно-застережливий. Так, це морально-етичний роман застереження» [7, с. 64]. Згадаємо в цьому контексті міркування Т. Гундорової й Н. Шумило про письменників неонародницького напрямку, котрі залишили «застережну» літературу, так само ще раз наголосимо на стрижневих морально-етичних імперативах і в не-історичних (та і в історизованих значною мірою теж) повістях Старицького («Розсудили», «Зарница», «Байстря»). Тільки в кожному з названих творів Михайла Петровича були свої смислові нюанси,

виявлені, скажімо, у «пропорціях» між соціальним та морально-етичним, у мірі загальносупільної значимості порушених соціальних чи морально-етичних проблем тощо. І, звичайно, вельми характерна «родзинка» морально-етичного у прозі Старицького — християнська мораль як першооснова суцього й активний функціональний чинник ідейно-художнього змісту творів, котра, власне, й визначала своєрідність мистецького «я» прозаїка в колі інших письменників його часу.

Література. Коментарі

1. *Старицький Михайло* Твори: У 8 т., 10 кн. — К., 1963-1965. — 672 с. Далі посилаємося на це видання, вказуючи в тексті том і сторінку. Зауважимо на назві повісті — “Безбатченко”, як вона названа в т. 7 творів Старицького. Сам письменник назвав повість “Байстря”, про що довідуємося хоча б із листа до І. Франка, датованого серпнем 1902 р.: “Повість “Байстря” кінчаю” [т.8, с. 643]. Повість лишилася незакінченою, друга її частина існує лише у схемі [т. 7, с. 656-669]. При першій публікації 1908 р. назву твору було змінено на “Безбатченко”. “Зміна назви повісті, — мовиться у примітках, зроблена, мабуть, редактором альманаху (“Нова рада” — В. П.) [т. 7, с 656]. Навіть зважаючи на те, що серед редакторів альманаху була донька і соратниця М. Старицького Людмила, зазначаємо, що авторська воля щодо назви твору порушена. Але основна проблема, вважаємо, навіть не в самому факті зміни, а в семантиці кожної з назв. По-перше, Старицький скрізь у повісті щодо Докіїної доньки Орисі вживає слово “байстря” і похідні. По-друге, і це дуже важливо, слово “безбатченко, не є повним синонімом слова “байстря”, бо може вживатися, скажімо, і щодо дитини, в якій “законний” батько був, але помер, загинув чи пропав безвісті. Байстрятами (чи байстриюками) ж назвали т. зв. “незаконнонароджених”, “нагуляних”, а отже, “гріховних” дітей. Стосовно повісті Старицького це особливо важливо, адже однією з ключових етичних проблематикау ній якраз і є проблема гріха і його покути. Тому у статті будемо вживати авторську назву повісті — “Байстря”. 2. *Хорунжий Ю.* Борвій: Роман-драма. — К., 1987. — 476 с. 3. *Куриленко Й. М.* М. П. Старицький: Життя і творчість. — К., 1960. — 64 с. 4. Див. про це: *Поліщук В.* Повісті Т. Шевченка і розвиток повістєвого жанру в українській літературі // Тарас Шевченко і європейська культура. Зб. праць Міжнародної (33-ї) наук. шевч. конф. — Київ-Черкаси, 2000. — С. 190-196. 5. *Мищук Р. С.* Деякі аспекти розвитку жанру повісті в українській літературі другої пол. ХІХ ст. // Розвиток жанрів в укр. літ. другої пол. ХІХ ст. — К., 1986. 6. Див.: *Дивак М. О.* Візьміть правдолюба під варту! // Українська мова і література в школі. — 1990. — № 9. — С. 68-71; *Корольова В. П.* Чи варто випробовувати Чіпку? // Там

само. — № 9. — С. 72-75; *Свідер П.* Хто ж він, Чіпка Вареник // Українська мова і література і загальноосвітній школі — 2000. — № 5. — С. 16-18; *Степанишин Б.* То хто ж усе-таки Чіпка Вареник: правдолюб чи кримінальний злочинець? // Українська мова і література і загальноосвітній школі — 2001. — № 1. — С. 64. **7.** *Степанишин Б.* То хто ж усе-таки Чіпка Вареник... — С. 64. **8.** *Гундорова Т., Шумило Н.* Тенденції розвитку художнього мислення (поч. ХХ ст.) // Слово і Час. — 1993. — № 1. — С. 55-66.

Владимир Полищук

*НЕ-ИСТОРИЧЕСКИЕ ПОВЕСТИ МИХАЙЛА СТАРИЦКОГО “БАЙСТРЯ”
 (“БЕЗОТЦОВЩИНА”)*

В статье анализируется последняя по времени написания и одна из наиболее интересных повестей М. Старицкого, по-новому осмысливается ее проблематика и образная структура.

Ключевые слова: повесть, морально-этическая проблематика, религиозность (христианская), грех, социальность, образ.

Volodymyr Polishchuk

*UNHISTORICAL STORIES BY MYKHAILO STARYTSKY: “EXTRAMURAL BABY” (“A BABY
WITHOUT THE FATHER”)*

The last and the one of the most interesting stories by Mykhailo Starytsky is analysed in this article. The story's problems and imaginative structure are considering in a new fashion.

Key words: story, moral-ethical problems, religiousness (Christian), sin, social, image.

Лілія СИРОТА

**АВАНГАРДНІ ЖУРНАЛИ Я. ЦУРКОВСЬКОГО У КОНТЕКСТІ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПОЛЕМІКИ 1920-Х РР.**

У статті з урахуванням специфіки розвитку західноукраїнського культурного середовища 1920-х рр. проаналізовано літературні журнали „Наука й письменство” (1924) і „Літературні Вісти” (1927 – 1928), естетичні ідеї яких були новаторськими і радикально коригували художні пошуки письменників молодшого і старшого покоління. Досліджено видавничо-редакторську діяльність і художню творчість Я. Цурковського, його полеміку з відомим тогочасним критиком М. Рудницьким. Особливу увагу звернено на резонанс, який періодичні видання Я. Цурковського здійснили у 1920-і рр.

Ключові слова: журнал „Наука й письменство”, журнал „Літературні Вісти”,